

The proposed recommendations will facilitate the development and improvement of training of experts on quality assessment and accreditation of higher education, improve the quality of examination and evaluation of higher education in Ukraine.

Key words: *higher education quality, accreditation procedures, accreditation, quality assessment experts, training experts, quality assurance.*

УДК 378.016:81'243

Лариса Дзевицька

Криворізький економічний інститут
Київського національного економічного
університету ім. Вадима Гетьмана
ORCID ID 0000-0002-9093-7635
DOI 10.24139/2312-5993/2017.04/249-259

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ НА БАЗІ АНГЛІЙСЬКОЇ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Стаття присвячена аналізу методів викладання німецької мови студентам для випуску висококваліфікованих спеціалістів, обґрунтуванню переваг певних методів, доцільності уведення новітніх методів з огляду на сучасний стан розвитку вітчизняної освітньої галузі. Визначено особливості навчання німецької мови як другої іноземної на базі англійської студентів-економістів. Схарактеризовано педагогічні умови, які забезпечують ефективність навчання німецькій мові. Запропоновано інноваційні технології, які уможливають індивідуалізацію й диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів: технологію діяльнісного методу, технологію «Дебати», технологію проектного навчання й технологію співробітництва.

Ключові слова: *друга іноземна мова, німецька мова, ефективність викладання, інтенсифікація навчання, вербальна комунікація, невербальна комунікація, інноваційна технологія, студенти економічних спеціальностей.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку соціокультурної дійсності інтернаціоналізм і міжкультурна компетенція є важливими ключовими кваліфікаціями задля економічного успіху. Знання мов допомагає відкривати на глобусі нові ринки й надає переваги в умовах конкуренції. Німецька мова відіграє важливу роль у міжнародних економічних контактах, ураховуючи сучасний стан міжнародних зв'язків України та шлях до європейського освітнього простору, виникає необхідність у вдосконаленні методів навчання німецької мови студентів-економістів у вищих навчальних закладах для випуску висококваліфікованих спеціалістів, які будуть готові до участі в міжнародному співробітництві, насамперед із Європою, де німецька мова посідає значне місце в політичному й економічному аспектах життя.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз педагогічних досліджень та публікацій дозволяє стверджувати, що підґрунтям у розробленні педагогічних технологій слід уважати багатий досвід, накопичений вищою школою з питань організації й оптимізації навчання, який відобразили у своїх роботах відомі науковці: С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Беспалько, С. Гончаренко, Р. Гуревич, В. Євдокимов, І. Лернер, А. Нісімчук, О. Падалка,

О. Пехота, І. Прокопенко, С. Сисоєва, М. Скаткін, Н. Тализіна, С. Шацький, О. Шпак. Педагогічні й теоретичні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі досліджені у працях Б. Бесєдіна, Ю. Горошка, М. Жалдака, Ю. Жука, В. Загвязинського, Ю. Машбиця, В. Монахова, Н. Морзе, А. Пенькова, Є. Полат, С. Ракова, Ю. Рамського.

Мета статті – виявити й науково обґрунтувати шляхи покращення навчання німецької мови як другої іноземної.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз психолого-педагогічної літератури), емпіричні (спостереження за навчальним процесом і вивчення педагогічного досвіду задля дослідження специфіки викладання іноземної мови в педагогічному виші); власне лінгвістичні (компонентний та етимологічний аналіз).

Виклад основного матеріалу. Методичною особливістю організації навчання німецької мови як другої іноземної на базі англійської є обов'язкове врахування навчального досвіду учнів в оволодінні рідною й першою іноземною мовами, що може помітно раціоналізувати навчальний процес, а, отже, зробити навчання ефективнішим. Курс другої іноземної мови повинен не тільки забезпечити готовність студента спілкуватися в межах тематики, визначеної програмою, але й закласти базу для подальшого самовдосконалення в цій мові.

Під час навчання німецької мови як другої іноземної в зіставленні з англійською необхідно спиратися на загальні принципи, що діють у змісті навчання будь-якої іноземної мови.

Найбільш суттєвими принципами є такі:

1. Як і в процесі навчання будь-якій іноземній мові, комунікативні цілі зумовлюють загальний методичний підхід до навчання. Водночас оскільки студенти вже мають досвід вивчення першої іноземної мови, оволодіння другою здійснюється ними більш свідомо; відповідно, студенти можуть порівнювати як певні мовні явища першої і другої іноземних мов, так і організацію процесу навчання. У студентів, які вивчають дві іноземні мови, більш розвинена рефлексія, яка виявляється в умовах, де треба знайти будь-які аналогії, що полегшують засвоєння, або, навпаки, виявити відмінності, щоб уникнути інтерференції.

2. Навчальний процес повинен бути орієнтований на особистість студента, його розвиток, самостійність, урахування його можливостей, потреб, інтересів.

3. Навчальний процес повинен мати соціокультурну спрямованість, але має місце специфіка: раннє використання автентичних матеріалів (уже з першого уроку пропонуються автентичні тексти й опора на взаємовплив трьох національних культур).

4. Робота з оволодіння конкретними мовними засобами повинна переходити в мовні дії, спрямовані на розв'язання певних комунікативних

завдань, спрямованих на розвиток мовної особистості, яка виявляє себе як така, що на достатньому рівні володіє засобами мовного коду рідної мови (*код* – система умовних знаків, правил трансляції інформації каналами зв'язку (комунікації) відповідно до соціально-культурних особливостей) у різних комунікативних ситуаціях.

У межах навчальної комунікації іноземними мовами спілкування потрактовується як сукупність зв'язків і взаємодій мовних особистостей, у яких відбувається обмін інформацією, досвідом, вміннями, навичками й результатами комунікативної та навчальної діяльності на основі інформаційного (обмін інформацією), інтерактивного (зв'язки і впливи учасників); перцептивного (сприйняття органами чуття) процесів.

Комунікативні завдання мають бути побудовані так, щоб забезпечити процес:

- *комунікації вербальної* (цілеспрямована психо-лінгво-ментальна діяльність учасників спілкування за допомогою мовного коду, результатом якого є інформаційний обмін, взаємовплив, тобто формування дискурсів);
- *комунікації невербальної* (взаємодія між учасниками спілкування за допомогою невербальних і паравербальних (паралінгвістичних) засобів).

5. Чотири основні види мовної діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо – повинні розвиватися у взаємозв'язку один із одним. Специфікою викладання другої іноземної мови є те, що навчання читання з самого початку здійснюється на оригінальних текстах і має велику питому вагу, тому що студенти володіють латинським шрифтом, швидше опановують правилами читання, хоча має місце небезпека виникнення інтерференції з німецькою мовою. Вони володіють прийомами роботи з іншомовним текстом, ширше спираються на мовну здогадку.

6. Порівняльний (компаративний) підхід під час навчання другої іноземної мови також є важливим. У студентів є можливість виявляти різницю між мовами й шукати подібність у них. При вивченні другої іноземної мови суттєву допомогу надає опора на рідну мову і на першу, особливо – англійську мову, оскільки німецька й англійська мови належать до однієї групи мов (германських).

7. Важливими є принципи економії й інтенсифікації навчання іноземної мови. Процес оволодіння другою іноземною мовою може бути значно інтенсифікованим, якщо студенти мають високий рівень володіння англійською мовою.

Інтенсифікація початкового етапу навчання і загалом навчального процесу в цілому є важливою передумовою його успішності й результативності.

Компаративне підґрунтя у вивченні німецької й англійської мов полягає в таких параметрах:

1. Фонетична спорідненість.

Англійська й німецька мови мають виразну фонетичну подібність. Відповідно, спираючись на знання першої іноземної мови загалом, особливостей вимови – зокрема, студенти, за нашим спостереженням, засвоюють такі подібні/співвідносні фонетичні особливості, як: вимова, наголос і інтонація.

З іншого боку, не можна виключати можливості виникнення помилкових аналогій, які засвідчують перенесення якогось явища з іншої мови, наприклад, некоректного наголосу або читання деяких букв і словосполучень.

Наприклад, в англійському слові «technology» наголос падає на перший звук «о», тоді як у німецькому «Technologie» ударним є останній склад. Варто зауважити, що в цих словах одна й та сама графема «ch» читається і вимовляється по-різному. У німецькому варіанті це звук [x], в англійському – [k].

Викладене вище дозволяє констатувати, що знання і навички, отримані в ході вивчення першої іноземної мови, є додатковим опорним матеріалом, за допомогою якого дуже зручно не тільки проводити аналогії, але й акцентувати увагу на відмінностях між мовами.

2. Лексична близькість.

Незаперечним є факт, що близько 50 % слів у німецькій та англійській подібні між собою. Для того, щоб у цьому переконатися, достатньо порівняти дві прості пропозиції. Наприклад, «I am eating an apple, you are drinking milk» і «Ich esse einen Apfel, du trinkst Milch» («Я їм яблуко, ти п'єш молоко»). Навіть не знаючи точного перекладу слів, про їхнє значення можна легко здогадатися.

Під час вивчення німецької й англійської мов на основі зіставних характеристик варто враховувати функціональність американізмів (Party, Hip-Hop) і германізмів (Kindergarten/kindergarten). Всі ці запозичення роблять мову більш доступною для розуміння й допомагають освоїтися в новому середовищі. Крім того, не можна не згадати ще про один пласт лексики – інтернаціоналізм у словах, які з однієї мови були запозичені в кілька інших і зміцнилися там, наприклад, слово «таксі» (Taxi/taxi).

Насправді, навіть так звані «помилкові друзі перекладача» (міжмовні омоніми) сприятимуть запам'ятовуванню деяких слів у мові, що вивчається.

3. Подібність/наближеність граматичних конструкцій.

Після засвоєння граматики англійської мови й розуміння особливостей будови конструкцій побудова занять із німецької мови може передбачати вивчення таких граматичних особливостей, як:

- наявність артиклів; їх класифікація на означений/неозначений артиклі (an egg / ein Ei; the Sun / die Sonne);
- необхідність наявності дієслова-зв'язки (She is ill / Sie ist krank);

– наявність у деяких дієслів префіксів; префіксам німецьких дієслів відповідають частки англійських фразових дієслів (порівняйте: take off, sit down; ein \ laden, ab \ holen);

– поняття модальності і специфіка вживання модальних дієслів;

– поділ дієслів на правильні / неправильні = сильні / слабкі;

– граматичні особливості вираження ступенів порівняння прикметників (big – bigger – the biggest / viel – mehr – am meisten) та інші явища, які мають місце в цих та деяких інших мовах.

Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що вивчення німецької мови в зіставленні з англійською завдяки актуалізації фонових знань і відпрацьованих навичок сприяє ефективному оволодінню мовами.

За нашим спостереженням, вивчення англійської в зіставленні з німецькою може певною мірою нівелювати значення застосовуваних вище критеріїв. Вивчення німецької мови в зіставленні з англійською може здатися більш складним, оскільки правила читання й вимови англійських слів містять набагато більше нюансів.

Ефективність викладання німецької мови в зіставленні з англійською залежить і від того, наскільки вміло викладач використовує перенесення навичок і прийомів, раніше засвоєних студентами в ході навчання першої іноземної мови. Так, наприклад, урахуваючи наближеність німецького й англійського алфавітів, він не буде вчити учнів послідовності розташування літер у німецькому алфавіті при навчанні їх користування словником німецької мови. Він буде навчати назв німецьких літер поступово, заощаджуючи навчальний час, аналізуючи орфографію слів і правила їх читання. Правильне врахування інтерференцій і позитивних перенесень навичок і прийомів роботи з мовним матеріалом є визначальним фактором раціоналізації навчання другої іноземної мови.

Для правильної організації пізнавально-розвивальної діяльності необхідним є створення організаційно-педагогічних умов, що відповідають завданням формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення до вивчення іноземної мови. За умови раціональної організації сучасного заняття з іноземної мови воно повинно стати зоною психологічного комфорту.

При відборі сучасних методів навчання необхідно враховувати критерії, відповідно до яких використовуванні методи сприяють: створенню атмосфери, у якій студент відчуває себе комфортно; розвитку бажання у студента практично користуватися іноземною мовою; розвитку творчих здібностей; створенню ситуація, у яких студент повинен усвідомлювати, що вивчення іноземної мови пов'язане з його майбутньою професійною діяльністю; спрямуванню студента на самостійну роботу над вивченням мови; застосуванню різних форм роботи.

Найефективнішою формою активації мовно-мисленневої діяльності студентів на заняттях із іноземної мови є групова форма роботи, яка

дозволяє значно збільшити час мовної практики на уроці для кожного студента, домогтися засвоєння матеріалу всіма учасниками групи, розв'язати різноманітні виховні й розвивальні завдання. Викладач, у свою чергу, стає організатором самостійної, творчої діяльності студентів, у нього з'являються можливості для вдосконалення процесу навчання, розвитку комунікативної компетенції, цілісного розвитку їх особистостей.

Працюючи в команді, студент не може відмовитися виконувати свою частину роботи, цінуючи думку і ставлення до себе товаришів. Якщо у студента виникають будь-які труднощі, він може звернутися за допомогою до будь-якого учасника групи. Кожен студент привносить до групи свою думку, і вся група несе відповідальність за роботу кожного учасника, у такий спосіб кожен студент оптимально долучається до активної діяльності на уроці.

У процесі викладання іноземної мови як другої іноземної необхідно застосовувати інноваційні технології, розглянуті нижче.

Технологія «Дебати», що передбачає спрямований і впорядкований (структурований) обмін ідеями, судженнями, думками;

Технологія проектного навчання. З методичної позиції для застосування методу проектів на уроках іноземної мови необхідна усна практика для учасників групи і для кожного студента, надання можливості мислити й розв'язувати проблему і включення в діалог культур. Метою навчання іноземних мов є не система мови, а іншомовна діяльність як засіб міжкультурної взаємодії. Предметом мовної діяльності є думка, а мова є засобом формування думки. У цьому і полягає специфіка застосування методу проектів на занятті з іноземної мови.

Побудувати проектну діяльність необхідно в такий спосіб, щоб студенти отримували не тільки додаткову інформацію, а й училися застосовувати її в майбутній професійній діяльності.

Інформаційні та комп'ютерні технології.

Нині у зв'язку з потужним розвитком сучасних технологій мережа Інтернет надає необмежені можливості викладачам німецької мови та студентам для отримання будь-якої інформації. Це може зробити заняття цікавішим, а етап підготовки до заняття швидким та ефективним. Ураховуючи зазначене, актуальність обраної теми пов'язана, перш за все, зі зростаючими вимогами до рівня оволодіння англійською мовою та міжкультурною комунікацією студентів у вищих навчальних закладах і підвищеною зацікавленістю в пошуці ефективних засобів навчання англійської мови та міжкультурної комунікації у вищій школі.

Робота з комп'ютерними навчальними програмами на заняттях із німецької мови значно допомагає у вивченні лексики, відпрацюванні вимови, навчанні діалогічного й монологічного мовлення, навчання правопису та відпрацювання граматичних правил. Також мережа Інтернет

надає змогу відпрацювати комунікативні навички в самій мережі, тобто спілкування за допомогою електронної пошти.

У мережі Інтернет знаходиться величезна кількість матеріалів, за допомогою яких можна розв'язувати низку дидактичних завдань:

– формувати навички й уміння читання, використовуючи матеріали глобальної мережі;

– удосконалювати писемне мовлення; поповнювати словниковий запас;

– формувати у студентів стійку мотивацію до вивчення англійської мови.

Студенти можуть брати участь в електронних формах діагностування й підвищення свого фахового рівня (тестування, он-лайн конференції, конкурси).

Технологія співробітництва. Викладач створює проблемну ситуацію, організовує колективне обговорення можливих підходів до розв'язання проблемної ситуації, підтверджує правильність висновків, висуває готове проблемне завдання. Студенти, ґрунтуючись на колишньому досвіді і знаннях, висловлюють припущення про шляхи розв'язання проблемної ситуації, узагальнюють раніше набуті знання, виявляють причини, вибирають найбільш раціональний варіант розв'язання проблемної ситуації.

Технологія упровадження діяльнісного методу. Сутність полягає в обліку психологічних особливостей студентів, можливості засвоєння знань на максимальному для студента рівні. У процесі навчання студенти самостійно здобувають знання; виявляють і засвоюють спосіб дії, що дозволяє усвідомлено застосовувати набуті знання в житті.

Викладання другої іноземної мови має низку особливостей і вимагає особливого добору методів і прийомів для його вивчення. Не можна заперечувати того факту, що з боку першої іноземної мови почасти виникають певні проблеми, пов'язані з:

1) вимовою;

2) правилами читання;

3) інтонацією;

4) порядком слів;

5) використанням артиклів;

6) відмінюванням дієслів;

7) складними граматичними конструкціями;

8) тим, що деякі слова виглядають і вимовляються наближено, але мають різні значення.

Проте, німецьку й англійську мови відносять до германської групи мов, які мають багато спільного в системі слововживання, що дозволяє полегшити вивчення другої іноземної мови: наявність означеного і неозначеного артиклів; утворення трьох основних форм дієслів; уживання дієслів *sein* (to be), *haben* (to have).

Інтенсифікації вивчення німецької мови на базі англійської сприяють такі чинники, як: володіння латинським шрифтом; словниковий запас (запозичення з англійської мови, слова, що мають наближеність до німецьких); наявність граматичних знань.

Висновки й перспективи подальших наукових розвідок. Навчання німецької мови як другої іноземної повинно здійснюватися за допомогою звуків шляхом актуалізації всіх видів мовленнєвої діяльності.

Викладання й навчання німецької мови як другої іноземної на базі англійської повинно здійснюватися шляхом порівняння або протиставлення фонетики, лексики, граматики рідної мови, першої та другої іноземної мов. Відповідно, вивчення двох мов має базуватися на засвоєному обсязі знань і досвіді, набутих у процесі вивчення першої іноземної мови, а також ураховувати рівень сформованих знань із рідної мови.

Важливу роль під час вивчення німецької мови відіграє оволодіння граматиною. У зв'язку з цим фонетичний аспект мовлення потрібно засвоювати безпосередньо у практичній діяльності під час оволодіння тематичним лексичним і граматичним матеріалом.

Перспективами подальших пошуків є розроблення тематичних блоків у межах виучуваного курсу іноземної мови, а також специфіка застосування інтерактивних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Желуденко М. Вивчення німецької мови як другої після англійської / М. Желуденко // Шляхи подолання мовних та комунікативних бар'єрів : методика викладання гуманітарних дисциплін студентам немовних спеціальностей : [зб. наук. праць] ; [за матеріалами II Міжнар. наук.-практ. конф.], 6–7 червня 2014]. – К. : Талком, 2014. – С. 151–154.

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.

3. Євенко О. Алгоритм вивчення другої іноземної мови після англійської [Електроний режим] / О. Євенко. – Режим доступу : english.ucoz.com/documents/Algo-ritm.doc

4. Лapidус Б. А. Обучение второму иностранному языку как специальности / Б. А. Лapidус. – М. : Высшая школа, 1980. – 216 с.

5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [науково-методичний посібник] / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : АСК, 2003. – 278 с.

6. Сучасні педагогічні технології / Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. – К. : АСК, 2000. – 312 с.

7. Нестеренко О. А. Методика навчання студентів мовних спеціальностей другої іноземної мови після англійської : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Олег Афанасійович Нестеренко. – Одеса, 2012. – 21 с.

8. Палій О. А. Про підвищення ефективності навчання другої іноземної мови в ЗНЗ / О. А. Палій // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 1. – С. 120–124. – Режим доступу :

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2014_1_24

8. Петерсон Л. Г. Деятельностный метод обучения : образовательная система «Школа 2000...» . Построение непрерывной сферы образования / Л. Г. Петерсон. – М., 2007, – 378 с.

9. Чорна С. С. Особливості навчання другої іноземної мови студентів немовних спеціальностей / С. С. Чорна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – Вип. 33. – С. 645–651. – Режим доступу :

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_33_108.

10. Hufeisen Britta. Deutsch als zweite Fremdsprache / Britta Hufeisen // Deutsch als zweite Fremdsprache. – S. 4–6, 52–53.

REFERENCES

1. Zheludenko, M. (2014) Vyvchennia nimetskoï movy yak druhoï pislia anhliiskoi [Learning German as a second language after English]. *Shliakhy podolannia movnykh ta komunikativnykh barieriv: metodyka vykladannia humanitarnykh dystsyplin studentam nemovnykh spetsialnostei; za materialamy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 6–7 chervnia, 2014. Kyiv: Talkom, 2014, (pp. 151–154). (In Ukrainian).

2. *Zahalnoievropeïski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment]* (2003). Kyiv: Lenvit. (In Ukrainian)

3. Yevenko, O. (1980). *Alhorytm vyvchennia druhoï inozemnoi movy pislia anhliiskoi [Algorithm study of a second foreign language after English]*. Retrieved from: english.ucoz.com/documents/Algo-ritm.doc

4. Lapydus, B. A. (1980). *Obuchenie vtoromu inostrannomu yazyku kak spetsialnosty [Teaching second foreign language as a speciality]*. Moskva: Vysshaia shkola. (In Russian)

5. Pometun, O., Pyrozhenko, L. (2003). *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohiyi navchannia [Modern lesson. Interactive technology of teaching]*. Kyiv: ASK. (In Ukrainian)

6. Nisimchuk, A. S., Padalka, O. S., Shpak, O. T. (Eds.) (2000). *Suchasni pedahohichni tekhnolohii [Modern educational technology]*. Kyiv: ASK.

7. Nesterenko, O. A. (2012). *Metodyka navchannia studentiv movnykh spetsialnostei druhoï inozemnoi movy pislia anhliiskoi [Methods of teaching students of language specialties second foreign language after English]* (PhD thesis abstract). Odessa. (In Ukrainian)

7. Palii, O. A. (2014). Pro pidvyshchennia efektyvnosti navchannia druhoï inozemnoi movy v ZNZ [On improving the efficiency of learning a second foreign language in the HEI]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky*, 1, 120–124. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2014_1_24 (In Ukrainian)

8. Peterson, L. H. (2007) Deiatelnostnyi metod obucheniya: obrazovatelnaia sistema “Shkola 2000...” [Activity method of teaching: educational system “School 2000...”]. *Postroienyie nepreryvnoi sfery obrazovaniia [Building a continuous education]*. Moskva. (In Russian)

9. Chorna, S. S. Osoblyvosti navchannia druhoï inozemnoi movy studentiv nemovnykh spetsialnostei [Features of learning a second foreign language students of non-linguistic specialties]. *Pedahohika formuvannia tvorchoï osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 33, 645–651. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_33_108. (In Ukrainian)

10. Hufeisen, B. Deutsch als zweite Fremdsprache. *Deutsch als zweite Fremdsprache*, 4–6, 52–53. (In English)

РЕЗЮМЕ

Лариса Дзевицкая. Особенности обучения немецкому языку как второму иностранному на базе английского студентов-экономистов.

Статья посвящена анализу методов преподавания немецкого языка студентам с целью подготовки высококвалифицированных специалистов, обоснованию преимущества тех или иных методов, целесообразности введения новейших методов, учитывая современное состояние отечественной образовательной отрасли. Определены особенности обучения немецкому языку как второму иностранному на базе английского студентов-экономистов. Охарактеризованы педагогические условия, обеспечивающие эффективность обучения немецкому языку. Предложены инновационные технологии, которые позволяют внедрить индивидуализацию и дифференциацию обучения с учетом способностей студентов: технологию деятельностного метода, технологию «Дебаты», технологию проектного обучения и технологию сотрудничества.

Ключевые слова: *второй иностранный язык, немецкий язык, эффективность преподавания, интенсификация обучения, вербальная коммуникация, невербальная коммуникация, инновационная технология, студенты экономических специальностей.*

SUMMARY

Dzevytska Larysa. The features of teaching German as a second foreign language to the students-economists based on English.

The article is devoted to the analysis of the teaching methods of German students in the process of production of highly skilled professionals, the advantages of some of those methods and the expediency of the implementation taking into consideration the present state of the domestic education sector are substantiated. The author defined the features of teaching German as a second foreign language to the students-economists based on their English language knowledge. The pedagogical conditions that ensure the effectiveness of teaching German are determined. Innovative technologies that enable individualization and differentiation based capabilities of students: technology of activity method, activity-technology "Debates", project-based learning technology and technology of cooperation are proposed.

Technology of activity approach in the process of teaching second language should consist of a number of features and require special selection of methods and techniques for its study. In the process of studying the first foreign language the following issues are presented: pronunciation; reading rules; intonation; word order; coordination of articles; conjugation of verbs; complex grammatical structures; some words are pronounced similar, but have different meanings.

The assignment in German and English languages proposed to the German group allows to use units of common themes at the level of word usage that facilitates the process of learning of second foreign language (the presence of a specific and indefinite article; the formation of three major forms of verbs; the use of the verb sein (to be), haben (to have)).

In the article the author has identified factors that intensify learning of German language based on English language, like: possession of the Latin alphabet; vocabulary (borrowing of English words that are similar to German); grammatical knowledge.

It has been proved that learning German as a second foreign language must be based on phonetic and pronouncing parameters within the speech activity. Teaching and learning German as a second foreign language based on English should be carried out by comparing or contrasting the phonetics, vocabulary, grammar of native tongue, first and second foreign languages. Accordingly, the process of learning should be based on the amount of knowledge

and experience that had been gained in the process of learning of the first foreign language, and take into account the level of existing knowledge of the native language.

Knowledge of grammar plays a significant role in the process of learning of German language. In this regard, the phonetic aspect of speech should be mastered aside of practical activity during the thematic mastering of vocabulary and grammar material.

Key words: *second foreign language, German language, teaching effectiveness, intensification of training, verbal communication, non-verbal communication, innovative technology, students of economic specialties.*

УДК 37.320.351

Оксана Скоробагатська

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-7735-0736

DOI 10.24139/2312-5993/2017.04/259-271

ФЕНОМЕН КОНФОРМІЗМУ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті розглянуто погляд основних теорій адміністративного управління на врахування людського фактору. Проаналізовано сутність феномену конформізму в контексті проблеми ефективності адміністративного управління. З'ясовано особливості прояву конформізму в соціальній групі. Зроблено спробу визначення позитивного та негативного значення конформізму в процесі управління колективом.

Ключові слова: *психологія управління, адміністративне управління, конформізм, соціально-психологічні феномени, менеджер, колектив.*

Постановка проблеми. Адміністративний менеджмент – це процес впливу керівників на діяльність колективу та кожного окремого робітника з метою досягнення максимально позитивних професійних результатів. Ефективний керівник повинен володіти управлінським менеджментом як на науково-практичному рівні, так і на рівні особистісної управлінської обдарованості. Основною метою управління колективом, організацією, виробництвом є збільшення прибутку або підвищення ефективності праці, а найголовнішим фактором – люди. Керівник є куратором основного ресурсу організації – персоналу та його потенційних сил, від нього залежить, наскільки продуктивно будуть реалізовуватися професійні вміння співробітників. Але ж на якість професійного взаєморозуміння керівництва та персоналу впливає низка соціально-психологічних феноменів. Специфіка цього впливу, на нашу думку, є однією із складних та маловивчених проблем у сфері психології управління. Одним із таких важливих факторів, що впливають на ефективність адміністративного управління персоналом, є феномен конформізму.

Аналіз актуальних досліджень. Теорію «наукового менеджменту» розробляли Ф. Тейлор, Ф. Гілбрет, Л. Гілбрет, Г. Форд, Г. Гантт, Г. Емерсон. Теоретичну основу адміністративного управління заснували А. Файоль, Л. Гьюлік, Л. Урвік, Дж. Муні, А. Рейли, М. Вебер. Специфіку людських